

Helårsbedömning 2021 - sammanfattning

Terrorhotet mot Sverige 2021

Det sammantagna terrorhotet mot Sverige utgör ett förhöjt hot (3) på en femgradig skala.¹ Inom ramen för denna hotnivå ryms att terrorattentat kan ske under 2021.

Inledning

Covid-19 pandemin har präglat 2020 och kommer sannolikt fortsatt att göra det under 2021. Påverkan på de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige och terrorhotet mot Sverige har hittills varit begränsad. Däremot bidrar negativa ekonomiska effekterna av pandemin samt missnöje till följd av hur pandemin hanteras sannolikt till ökade möjligheter för de våldsbejakande extremistmiljöerna att framgångsrikt sprida propaganda och rekrytera nya sympatisörer.

Stormningen av amerikanska kongressen och upploppen kopplade till *Black Lives Matter*-rörelsen i USA har hittills haft begränsad påverkan på de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige. Händelseutvecklingen i USA och i övriga västvärlden utgör samtidigt en fortsatt möjlig inspirationskälla för de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige att mobilisera, sprida propaganda och utföra aktioner. Nya händelser liknande den som startade Black Lives Matter-rörelsen kan uppstå igen under 2021 och skapa motreaktioner som får internationell spridning.

I september 2020 återpublicerades Mohammed-karikatyren av den franska satirtidningen Charlie Hebdo, vilket medförde att karikatyrkonflikten blossade upp på nytt. Om fler upplevda kränkningar av islam utförs i Sverige och västvärlden under 2021 kommer det troligen att ha en förstärkande negativ påverkan på terrorhotet mot Sverige. *Daesh* och *al-Qaida* (AQ) är tillsammans med andra islamistiska terrororganisationer fortsatt aktiva i framförallt Mellanöstern och Afrika. Deras aktiviteter tillsammans med pågående konflikter och socio-ekonomisk oro i den delen av världen kan fortsatt mobilisera och inspirera aktörer i de våldsbejakande extremistmiljöerna.

Terrorattentatshotet mot Sverige

Den våldsbejakande högerextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön utgör de främsta terrorattentatshoten mot Sverige. Inom dessa extremistmiljöer kommer det under 2021 möjligen finnas ett fåtal personer som utvecklar avsikt och förmåga att utföra ett terrorattentat i Sverige. De flesta attentat i västvärlden har sedan ett antal år utförts av ensamagerande individer som på eget initiativ inspireras och utvecklar attentatsavsikt och därefter planerar samt genomför ett terrorattentat. Det är troligt att denna trend kommer fortsätta även under 2021. Om ett terrorattentat genomförs i Sverige under 2021 kommer det troligen utföras av en ensamagerande gärningsperson eller mindre grupp av likasinnade med hjälp av lättillgängliga medel.

Ensamagerande gärningspersoner befinner sig ofta utanför eller i utkanten av kända våldsbejakande extremistmiljöer. Deras motivbild är ofta konstruerad utifrån våldsbejakande

¹ I Sverige används en femgradig skala för att ange hotnivå och nivåstegen är följande: inget identifierat hot (1), begränsat hot (2), förhöjt hot (3), högt hot (4) och mycket högt hot (5). Säkerhetspolischefen beslutar om hotnivån i Sverige.

extremistisk propaganda och tidigare utförda terrorattentat. Det är även vanligt att individuella omständigheter som personliga motgångar, psykisk ohälsa och upplevd frustration till följd av omvärldshändelser har en pådrivande effekt till varför en person utvecklar attentatsavsikt.

Antalet utförda terrorattentat i västvärlden av våldsbejakande islamister ökade under 2020 i jämförelse med föregående år. Återpubliceringen av Mohammed-karikatyren bidrog till denna utveckling, men ökningen är även ett resultat av den kvarstående inspirationsförmågan i den våldsbejakande islamistiska ideologin. Organisationer som Daesh och AQ har fortsatt förmågan att inspirera sympatisörer i västvärlden att planera och utföra terrorattentat. Sverige har under 2020 pekats ut i internationell våldsbejakande islamistisk propaganda som ett land där kränkningar av islam tillåts. Det bidrar till att Sverige och svenska intressen utomlands betraktas som ett legitimt mål för terrorattentat av våldsbejakande islamister även under 2021.

Under 2020 minskade antalet utförda terrorattentat i västvärlden av våldsbejakande högerextremister i jämförelse med föregående år. Attentatshotet från den våldsbejakande högerextremistiska miljön har trots detta successivt ökat under de senaste åren. Den rådande och polariserade samhällsutvecklingen tillsammans med en ökad spridning av våldsbejakande högerextremistisk propaganda har bidragit till utvecklingen. Attentatshotet från den våldsbejakande högerextremistiska miljön kommer därmed även fortsättningsvis vara aktuellt i den kontraterrorverksamhet som bedrivs i Europa och Sverige.

Daesh har till följd av motgångarna i Syrien och Irak en begränsad förmåga att styra terrorattentat i västvärlden. Det är sannolikt att Daesh försöker återuppbygga denna förmåga och att denna ambition kommer bestå under 2021. Det främsta terrorhotet från Daesh mot Sverige kommer sannolikt vara deras förmåga att inspirera sympatisörer att utföra terrorattentat. AQ har troligen också en begränsad förmåga att styra terrorattentat i västvärlden. AQ-anknutna grupperna runt om i världen prioriterar huvudsakligen lokala och regionala konflikter framför attentatsplanering riktad mot västvärlden.

Ett fåtal kvinnor som tidigare varit anslutna till Daesh i Syrien återvände under 2020 och början av 2021 till Sverige tillsammans med sina barn. Det är sannolikt att ytterligare ett fåtal återvändare kommer att ankomma Sverige under 2021. Beroende på händelseutvecklingen i Syrien är det också möjligt att ett flertal återvändare. Ett antal svenskar är fortsatt verksamma inom AQ-anknutna grupper i nordvästra Syrien och det är möjligt att de framöver kan komma att lämna området och återvända till Sverige.

Radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism och terrorism

De våldsbejakande extremistiska miljöerna utgör en grogrund för terrorism. Radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism är flerdimensionella processer som sker fortgående i Sverige. Den våldsbejakande islamistiska miljön är sannolikt den största extremistmiljön i Sverige följt av den våldsbejakande högerextremistiska miljön. Det är möjligt att dessa miljöer kan komma att växa under 2021. Radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism kan ske på flera olika sätt, men radikalisering via internet och sociala medier har successivt blivit allt mer framträdande. De digitala medierna är internationella och möjliggör för geografiskt utspridda individer att bli del av en gemenskap och skapa ideologiskt slutna ekokammare där radikaliseringen kan accelerera. Dessa forum underlättar även för minderåriga att medverka och radikaliseras.

All radikalisering och rekrytering sker dock inte online. Samtliga våldsbejakande extremistmiljöer bedriver också radikalisering och rekrytering i riktade personliga möten. Viss radikalisering och rekrytering kan beskrivas som horisontell, i form av att vänner tillsammans utforskar och låter sig inspireras av våldsbejakande extremistiska ideologier. Aktörer inom den våldsbejakande högerextremistiska miljön och den våldsbejakande islamistiska miljön bedriver även uppsökande verksamhet, där exempelvis gymnasieelever och asylsökande kontaktas i syfte att utforska och introducera dem för våldsbejakande extremistiska ideologier.

Den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige saknar en sammanhållen lednings- och organisationsstruktur. Den samlade kraften för miljön är ofta den våldsbejakande islamistiska ideologin och de huvudsakliga aktiviteterna inom miljön är att direkt eller indirekt stödja den globala våldsbejakande islamistiska kampen. Detta görs genom exempelvis finansiering, radikalisering och rekrytering till miljön både i Sverige och utomlands. Radikaleringen och rekryteringen till den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige sker huvudsakligen i det fördolda. Vid platser där radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism förekommer, som skolor, moskéer, föreningar och ungdomsgrupper, framförs sällan det våldsbejakande budskapet öppet utan det introduceras gradvis, och personer som bedöms mottagliga bjuds in i mer slutna miljöer där rekryteringsprocessen fördjupas. Det förekommer även att radikalisering och rekrytering sker inom familjer.

Inom den svenska våldsbejakande högerextremistiska miljön finns det nationellt sammanhållande organisationer men delar av miljön samlas hellre i ideologiskt likasinnade vänskapsgrupper eller på virtuella sociala forum. De personer som söker sig till den våldsbejakande högerextremistiska miljön har initialt sannolikt varierande grad av ideologisk övertygelse. För vissa handlar valet om att ansluta sig till en våldsbejakande högerextremistisk organisation troligen snarare om att finna en social gemenskap, spänning och skicka signaler till sin omgivning. Andra är redan vid inträdet ideologiskt övertygade. En gemensam nämnare är dock ett missnöje med samhällsutvecklingen, speciellt avseende upplevda konsekvenser av den svenska migrationspolitiken.

Det bedrivs öppen rekrytering till den våldsbejakande högerextremistiska miljön i Sverige. De ledande organisationerna är relativt enkla att nå för intresserade men de bedriver även uppsökande medlemsrekrytering där de antingen enskilt tar kontakt med identifierade potentiella nya medlemmar, eller genom att de utför manifestationer eller annan propagandaspridning på allmän plats i syfte att sprida kunskap om sin ideologi samt för att locka nya medlemmar.

Personer kan också med hjälp av internet och sociala medier radikaliseras, organisera sig och radikalisera andra. Ensamma individer med avvikande våldsbejakande bevekelsegrunder kan med hjälp av digitala plattformar relativt snabbt bli en del av ett större globalt sammanhang och erhålla en känsla av gemenskap och tillhörighet. Via internet sprider våldsbejakande extremister hatbudskap, manualer för vapentillverkning och direkta uppmaningar till att utföra attentat blandat med ironi och konspirationsteorier. Våldshandling till stöd för den ideologiska övertygelsen förespråkas framför att vara en så kallad tangentbordskrigare.

Finansiering av våldsbejakande extremism och terrorism

Det sker fortgående insamling av pengar i Sverige till stöd för våldsbejakande extremism i Sverige och terrororganisationer utomlands. Detta kommer sannolikt att fortgå även under 2021. Stödet till internationella terrororganisationer lämnas genom frivilliga donationer men även till följd av brottslig verksamhet. Det finns stiftelser och företag i Sverige som sannolikt används för utländsk terrorfinansiering. Den terrorfinansiering som utgår från Sverige är troligen betydelsefull.

Finansiering av verksamhet i Sverige är sannolikt i högre grad till våldsbejakande extremism än till terrorism. Den våldsbejakande extremistiska verksamheten utgör emellertid en grogrund för terrorism och finansiering av detta bidrar således till terrorhotet mot Sverige. Finansieringen möjliggör exempelvis för våldsbejakande extremister att engagera sig i radikaliserings- och rekrytering till extremistmiljöerna i Sverige.

Den våldsbejakande islamistiska miljön är den extremistmiljö i Sverige som troligen har störst förmåga att generera pengar i Sverige, både legalt och illegalt, som sedan stödjer deras verksamhet i landet. Det handlar bland annat om aktörer och islamistiska organisationer med kopplingar till den våldsbejakande islamistiska miljön som mottar offentliga medel från svenska myndigheter. Det är tveksamt om det finansiella stödet bidrar direkt till att stärka avsikt och förmåga att genomföra terroristbrott. Däremot möjliggör troligen det finansiella stödet indirekt att individer kan bibehålla sitt ideologiska engagemang och fortsätta att sprida sin ideologi. Långsiktigt kan det troligen fungera som en bidragande faktor till radikaliserings- och i nästa steg tillväxt i miljön.

Den våldsbejakande islamistiska miljön är sannolikt den extremistmiljö i Sverige som mottar mest ekonomiskt stöd från utlandet. I Sverige finns ett antal organisationer där framträdande företrädare är verksamma inom den våldsbejakande islamistiska miljön. En del av dessa organisationer får ekonomiskt stöd från utlandet. Omfattningen av det utländska stödet till islamistiska plattformar varierar. Stödet kan ha officiella legitima ändamål men skapar troligen förutsättningar för dessa organisationer att bidra till radikaliserings- och rekrytering till den våldsbejakande islamistiska miljön.

Pengar som insamlas i Sverige av den våldsbejakande islamistiska miljön används även för att finansiera terrororganisationer utomlands. Pengarna skickas bland annat genom banköverföringar, kurirverksamheter, kryptovalutor, och hawala.² Det är ofta svårt att spåra och fastställa det slutliga ändamålet för dessa transaktioner. Pengar skickas även till stöd för enskilda personer inom den våldsbejakande islamistiska miljön som befinner sig utomlands.

Den organiserade våldsbejakande högerextremistiska miljön i Sverige finansierar till stor del sin verksamhet genom insamlingar och medlemsavgifter från sina medlemmar och sympatisörer. Miljön har historiskt även mottagit viss finansiering från utlandet, men denna har sannolikt varit begränsad i omfattning och har troligen inte haft någon betydande inverkan på miljöns verksamhet över tid. De insamlade pengarna går sannolikt huvudsakligen till att finansiera organisationernas verksamhet, exempelvis i form av att finansiera upprätthållande av webbplatser och sociala media-kanaler. Detta kan i förlängningen troligen möjliggöra för ytterligare radikaliserings-, som i kombination med andra påverkansfaktorer kan leda till att personer inom miljön möjligtvis utvecklar avsikt att genomföra terroristbrott.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) är en arbetsgrupp som utgörs av personal från Försvarets radioanstalt, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Säkerhetspolisen. NCT utför strategisk analys av händelser, trender och tendenser inom terrorism och bedömer hur hotet mot Sverige och svenska intressen påverkas på kort och lång sikt. Personal anställd vid Försvarets radioanstalt får endast behandla personuppgifter om dessa har anknytning till en preciserad inriktning för försvarsunderrättelseverksamheten. Personal från Försvarets radioanstalt behandlar inte personuppgifter avseende våldsbejakande extremism som inte avser utländska förhållande.

² Hawala är ett globalt system som tillhandahåller människor, främst med ursprunglig hemvist i länder belägna i Mellanöstern, Afrika och andra företrädesvis muslimska länder, möjligheten att göra pengatransfereringar till släkt och vänner men kan även användas för terrorfinansiering.